

Bugaj, Roman

Wizyta prof. N. A. Figurowskiego w Polsce

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 15/3, 668-669

1970

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

już można o kształtowaniu się zawodu geodety, który z czasem wymagał coraz większych umiejętności oraz zaprzysiężenia, lecz opatrzone był za to przywilejem królewskim i stanowił źródło utrzymania dla wykonywującej go osoby. W tej formie przetrwał on do naszych czasów, jako zawód mierniczego przysięgłego.

W drugiej części zebrania prof. J. Gomoliszewski wygłosił referat *Prace z historii geodezji w 25-leciu Polski Ludowej a plan badawczy Zespołu na lata 1971—1975*. Referent najwięcej uwagi poświęcił planom dalszych badań naukowych Zespołu Historii Geodezji i form ich realizacji wskazując, że badania te powinny stworzyć możliwości syntetycznych opracowań w zakresie — historii instrumentów i techniki pomiarów geodezyjnych, historii szkolnictwa geodezyjnego oraz historii zawodu geodety.

W sprawach organizacyjnych omawiano m. in. kwestię uczestnictwa członków Zespołu w XIII Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki w Moskwie (18—24 sierpnia 1971 r.).

Zofia Traczewska-Białkowska

WIZYTA PROF. N. A. FIGUROWSKIEGO W POLSCE

W dniach 21—31 stycznia 1970 r. przebywał w Polsce — na zaproszenie Polskiego Towarzystwa Chemicznego — wybitny radziecki historyk chemii, prof. Nikołaj Aleksandrowicz Figurowskij. Prof. Figurowskij znany jest polskim czytelnikom jako autor szeregu interesujących publikacji z zakresu historii przyrodznawstwa, ogłaszanych m. in. w naszych czasopismach naukowych, oraz wydanej niedawno w Związku Radzieckim historii chemii¹.

W Warszawie prof. Figurowskiego powitali: prof. Tadeusz Urbański (prezes PTCh), prof. Wiktor Kemuła oraz inni członkowie Towarzystwa.

Program pobytu uczonego radzieckiego w Polsce przewidywał wygłoszenie w trzech oddziałach Polskiego Towarzystwa Chemicznego (lubelskim, warszawskim i krakowskim) odczytu na temat: *Historia odkrycia układu okresowego D. I. Mendelejewa*.

Pierwszym etapem podróży prof. Figurowskiego po Polsce był Lublin, gdzie gościa radzieckiego podejmował w PTCh prof. Włodzimierz Hubicki i gdzie prof. Figurowskij wygłosił swój pierwszy odczyt.

Po powrocie do Warszawy prof. Figurowskij, w towarzystwie prof. T. Urbańskiego i doc. Z. Galusa, zwiedził Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie. Tam też — w sposób bardzo uroczysty — zorganizowany został drugi odczyt. Referent w sposób dokładny i interesujący przedstawił genezę odkrycia układu okresowego pierwiastków, omówił prace poprzedników Mendelejewa, wreszcie podkreślił znaczenie układu dla współczesnej chemii. Odczyt był ilustrowany szeregiem plansz i tablic.

W Krakowskim Oddziale PTCh gościł prof. Figurowskiego, przewodniczący tego Oddziału prof. Jerzy Derń. Sama organizacja odczytu nie była jednak zbyt udana, na skutek złej informacji przybyło na niego zaledwie kilku słuchaczy. W trakcie dyskusji, jaka wywiązała się w związku z pracami poprzedników Mendelejewa, dr R. Bugaj zwrócił uwagę na mało znany fakt, że klasyfikacją pierwiastków chemicznych zajmował się w XIX w. polski lekarz dr Józef Bohdan Dziekoński (1816—1855). Odnosnie do historii odkrycia układu dr Bugaj podał, że w języku polskim istnieje doskonała praca na ten temat — *Klasyfikacja pierwiastków chemicznych w świetle rozwoju nauki o pierwiastkach* — napisana przez historyka chemii Stanisława Pleśniewicza. Praca ta ukazała się w 1931 r. w Warszawie, nakładem Polskiego Towarzystwa Chemicznego.

¹ Oczek obszczej istorii chimii. Moskwa 1969.

W ostatnim dniu pobytu w Krakowie prof. Figurowskij zwiedził Muzeum Farmacji, którego bogate zbiory przedstawił radzieckiemu uczonemu dyrektor, doc. Wojciech Roeske.

Roman Bugaj

WIZYTA PROF. J. GAGNÉ W POLSCE

W ostatnich dniach stycznia 1970 r. przebywał w Polsce z kilkudniową wizytą, prof. Jean Gagné, dyrektor Instytutu Badań nad Średniowieczem Uniwersytetu w Montrealu (Institut d'Études Médiévales Université de Montreal). Pobyt prof. Gagné wypełniły badania nad zasobem rękopiśmiennym Biblioteki Jagiellońskiej oraz spotkania z przedstawicielami środowiska naukowego Krakowa i Warszawy, zajmującymi się problematyką historii nauki.

Jedno z tych spotkań odbyło się 27 stycznia w Pracowni Badań Kopernikańskich Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Oprócz członków Pracowni wzięli w nim udział przedstawiciele Zespołu Historii Filozofii Średniowiecznej Instytutu Filozofii i Socjologii PAN. Przewidziane było wygłoszenie dwóch referatów: *Co jest głównym przedmiotem historii nauki?* oraz *Tendencje matematyzacji ogólnych pojęć przyrodniczych do końca XVI wieku (przestrzeń, czas, ruch)*. Obiektywne trudności uniemożliwiły jednak przyjazd referenta do Warszawy na planowany termin spotkania, które przesunęło się na późne godziny popołudniowe gromadząc w związku z tym niewielkie audytorium.

W tych warunkach referent połączył oba tematy, nawiązując już na wstępie z uczestnikami dyskusję, która tradycyjnie stanowi zakończenie wszystkich tego rodzaju spotkań. Ponieważ pełny tekst referatu drukowany będzie w najbliższym numerze „Organonu”, ograniczamy się do zasygnalizowania podstawowych jego tez.

Według prof. Gagné, pojęcie nauki — „science” odnosi się do nauk matematyczno-przyrodniczych. Przedmiotem historii nauki są dzieje myśli ludzkiej dążącej do odkrywania prawdy a nie przedstawiania i szeregowania faktów, które miały miejsce w nauce. Historia nauk tzn. każdej dyscypliny naukowej lub grupy dyscyplin, logiczne rozwijanie pojęć, uogólnianie i uściślanie pojęć wyjściowych i matematycznych metod wysuwania nowych pojęć, prowadzą naukę do poznania obiektywnej rzeczywistości, pozwalają na śledzenie jej postępu lub regresu. Referent wiele miejsca w swych rozważaniach poświęcił problemom ogólnych pojęć przyrodniczych (przestrzeń, czas, ruch) i ich matematyzacji, która pojawiła się już w XVI w. i trwa do dziś.

J. K.

PRZED OBCHODAMI KOPERNIKOWSKIMI

Podczas miesięcznego pobytu w Stanach Zjednoczonych (styczeń 1970 r.) prof. W. Zonn, przebywający tam z ramienia Polskiej Akademii Nauk, wygłosił w ośrodkach akademickich wiele odczytów i nawiązał kontakty w związku z przygotowaniami do rocznicy 500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika. Między innymi omówił z prezesem amerykańskiej National Academy of Sciences, dr P. Handlerem, plany zorganizowania na terenie St. Zjedn. uroczystości związanych z tą rocznicą.

Pobyt prof. M. Biskupa w Państwowej Składnicy Archiwalnej w Getyndze został uwieńczony odkryciem nowych materiałów dotyczących Kopernika, odnalezionych wśród akt byłej kapituły warmińskiej, przeniesionych do Getyndgi z archiwum królewieckiego. Są nimi: autentyczne listy pisane przez Kopernika (np. do Zygmunta I z prośbą o pomoc dla Olsztyna), oraz rachunki z 1531 r. związane z administracją okręgu Tolkmicka.